

110890

**Politični
 katekizem**

za volivce

katoliško-narodne stranke

NA GORIŠKEM.

Tiskala „Narodna Tiskarna“ v Gorici.

110890

110890

I.

Splošna načela.

1. VOLIVEC, KAJ IMAŠ OPRAVITI V POLITIKI?

Mnogi volivci pravijo: „Meni politika nič mari; zaradi mene ne bo ne boljše ne slabše v državi; brez mene vseeno opravijo“ Dragi moj preudari le naslednje misli! Ti imaš pravico voliti poslance v državni in deželni zbor. Poslanci pa potem v **tvojem imenu** izvršujejo važno politično oblast: delajo namreč postave, po katerih se mora vladati vsa Avstrija, ali pa vsaj naša goriška dežela. Kakršni so poslanci, take bodo postave od njih sklenjene. Ti torej ki imaš pravico voliti, imaš obenem s tisoči drugimi ključ do dobrih ali slabih postav v državi in deželi.

Vsi državljani tedaj, ki so volivci, imajo silno imenično politično pravico

N 208/1953

in nalogo. Od volivcev je odvisno, ali so državni in deželni poslanci krščanski ali protikrščanski, ljudstvu prijazni ali sovražni: od poslancev je zopet odvisno, ali je vlada in njena politika v državi in deželi krščanska ali cerkvi sovražna, kmečkemu in delavskemu stanu v prid ali v škodo. Prav pravi prevz. nadškof goriški v zadnjem pastirskem listu: „Zdaj smo na pragu velikih dogodkov. Taka bo naše domovine prihodnost, kakršni bodo poslanci. Zatorej naj vsak katoličan voli po svoji vesti.

2. AL IMAŠ TI KAKŠEN DOBIČEK AL ŠKODO OD DOBRE AL SLABE POLITIKE POSLANCEV?

Pravi kdo: „Saj nimam nobenega dobička, naj je poslanec dober ali slab. Zato me volitev nič ne briga; to naj opravijo gospodje med seboj“.

Dragi moj, poglejva le nekatere predmete, ki jih **v tvojem imenu** odločujejo izvoljeni poslanci, pa boš videl, da imaš od njih lahko veliko škodo ali pa dobiček.

a. Poslanci dovoljujejo vladi davke in naklade na davke. Država mora imeti denar, da zdržuje red, sodnije, šole, urade, da deli podpore prizadetim po ujmah itd. A reč poslancev je, da vladi dovolé potrebne

davke in da določijo, kje in od koga naj terja davke. Dozdaj so imeli v državnem zboru večino poslanci bogatih stanov, a po novi volivni reformi bodo v večini zastopniki delavskih stanov: kmetov, rokodelcev, obrtnikov, tovarniških delavcev itd. Upati je torej prav v davčni politiki od novega državnega zbora mnogo olajšav za delavske stanove, ako bodo ti s svojimi glasovi poslali v državni zbor zastopnike, ki bodo imeli razum in voljo, pomagati jim.

b. Državni poslanci dovoljujejo državi vojake; oni določujejo, koliko vojakov se ima vsako leto nabrati, pod katerimi pogoji se mladenič vojaščine oprosti. — Tudi v vojaških dolžnostih, ki tako teže kmečki stan, upamo po novem državnem zboru olajšav, zlasti dveletne vojaške službe;

c. Državni in deželni poslanci imajo važno besedo pri tem, kakšni naj bodo uradniki, ki skrbijo za blaginjo ljudstva, in kako naj občujejo z ljudmi.

d. Državni in deželni poslanci morajo s pravičnimi postavami braniti pravice posameznikov in družb; zlasti morajo zavarovati pravice šibkejših proti močnejšim. Od novega državnega zbora, iz-

voljenega po ljudski volji, pričakujemo postav v brambo kmečkega in delavskega stanu, ker bodo zdaj njihovi zastopniki v večini proti zastopnikom drugih stanov.

e. Državni in deželni poslanci morajo z modrimi zakoni pospeševati blaginjo posameznih stanov v državi, tako kmečkega, obrtnega, trgovskega, delavskega stanu. O tem bomo več govorili, ko bomo razvijali program katoliške narodne stranke.

Poslancev mora biti skrb tudi duševni blagor državljanov. Sem spadajo bramba materinega jezika slovenskega, skrb za šole in splošno omiko, zlasti tudi varstvo verske in cerkvene svobode, ki jo hočejo brezverci zadušiti. O vseh teh točkah bo govor v programu katoliško narodne stranke.

Volivec, ali spoznaš, da ti naredi poslanec, ki bi delal v teh vprašanjih proti tvojim težnjam, velikansko škodo? Ali ne boš vprašal kandidata, ki se ti ponuja, kaj misli o vseh naštetih rečeh in kako bo o njih postopal v državnem ali deželnem zboru? Ali ne boš z vsomočjo in vnemo nastopil za kandidata, o katerem si prepričan, da bo v naštetih

in drugih rečeh pospeševal tvojo korist?

3. POLITIČNA STRANKA, KI TI PRIPO- ROČA KANDIDATA, TI JE POROK ZA NJEGOVO KAKOVOST IN ZA NJEGOVO BODOČE DELO.

Poreče kdo: „Kako naj pozvem od kandidatov, ki se mi ponujajo, kako vsak od njih misli o naštetih rečeh? In kdo me zagotovi, da bo res izvrševal v državnem zboru, kar mi zdaj doma obeta? Nekaj kandidatov še poznam ne, ker jih nikoli nisem videl“.

Odgovarjam ti: Dovolj je, da poznaš politično stranko, ki ti priporoča kandidate, ko bi tudi kandidatove osebe ne poznal. Ako zaupaš stranki, lahko zaupaš tudi poslancu, ki ga stranka ščiti. — Kako to? Poslanci v državnem ali deželtnem zboru ne delajo vsak zase brez ozira na druge, ampak družijo se tisti, ki imajo enake cilje, v večje ali manjše skupine, ki jim pravimo „klubi“. V enem klubu so torej zbrani poslanci, zastopajoči volivce, ki imajo enako prepričanje in enake ali podobne potrebe. Drugače pravimo krajše: v enem klubu so zbrani poslanci ene ali več sorodnih političnih strank. Kar hoče en poslanec doseči pri vladi za svoje volivce, za tisto se zavzame

v s a s t r a n k a, k i j e j p r i p a d a p o s l a n e c. I n t u d i v l a d a, k a d a r h o č e k a j n o v e g a v p e l j a t i, n e v p r a š a p o s a m e z n i h p o s l a n c e v, m a r v e č l e s t r a n k e, č e s o z a d o v o l j n e. L e m o č n e p o l i t i č n e s t r a n k e i m a j o v p l i v n a v l a d o i n l a h k o v e l i k o k o r i s t i j o s v o j i m v o l i v c e m. Z a t o j e p o s l a n e c, k i n i m a z a s e b o j m o č n e s t r a n k e, p r i v l a d i b r e z p o m e n a. A l i r a z u m e š z d a j, d a j e v p o l i t i k i s t r a n k a v e l i k o v e č j e g a p o m e n a, n e g o o s e b a t e g a a l i o n e g a p o s l a n c a. S t r a n k a i m a v e l j a v o, p o s a m e z n i p o s l a n e c j e n i m a. — P o s l a n e c p a m o r a d e l a t i p o n a v o d i l u s t r a n k e.

4. I z t e g a p a s l e d i z a t e i m e n i t e n n a u k :

PRED VSEM TI TREBA SPOZNATI POLITIČNE STRANKE, KI TI PRIPOROČAJO KANDIDATE.

Poslanec bo moral delati, kakor bo zahtevala stranka, ki ga pošlje v državni ali deželni zbor. Ako hoče kaj doseči pri vladi, se bo moral opirati na tovariše poslance iste stranke, s katerimi bo skupaj v klubu. Zatorej mora pameten volivec najprej vprašati: Kaj misli politična stranka o rečeh, ki se tičejo moje koristi ali škode? Kako je stranka dozdej delala v teh vprašanjih? Ali ima stranka potrebno politično moč, da bo

dosegla, kar obeta? Ali so voditelji stanke tako pošteni, da lahko verjamem njih obljubam? — Tak premislek je potreben. **Ni res, da pri volitvah gre za osebo, ne; pri volitvah gre za stranke.** Ko voliš kandidate, s tem v prvi vrsti voliš politično stranko, ki jo predstavlja kandidat. In svoje upanje na politično korist staviš v prvi vrsti na stranko, ne na posameznega poslanca.

5. POLITIČNO DELO SE VRŠI PO STRANKAH, POLITIČNI BOJI SE BOJUJEJO MED STRANKAMI, NE MED POSAMEZNIMI POSLANCI.

Kmetje, delavci in obrtniki pričakujejo od postavodajalnih zborov varstva in pospeševanja svojih koristi; narod slovenski upa od njih brambe svojih narodnih pravic; zlasti verni katoličani se zanašamo, da bodo od nas voljeni poslanci ščitili versko svobodo:

zato treba dvojega:

1. da se stranka, ki hoče naše pomoči ob volitvi odločno izjavi, za naše gmotne in duševne koristi;

2. da se nato vsi složno oklenemo svoje stranke.

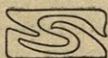
Volivci imajo pravico, zahtevati od politične stranke, ki računa na nje, da jim razloži svoj program. Ravno

tako pa volivcem zdrava pamet vелеva, naj se svoje stranke oklenejo in zvesto drže. **Vedno cepljenje v nove stranke le slabi moč ljudstva.** Ravno tako zadržujejo napredek ljudske moči oni brezbržneži in kimovci, ki so prenemarni, da bi se posluževali političnih pravic. Prav pravi prevzv. nadškof z ozirom na versko vojno, ki se vrši v politiki med krščanskimi in liberalnimi strankami: „Kdor v tem svetem boju zaostane ali roke križem drži in le radovedno gleda, je izdajavec katoliške stvari“. (Past. list 1907.) Ravno tako lahko rečemo z ozirom na boj za koristi delavskih stanov: „Kdor le od daleč gleda in roke križem drži, je izdajavec delavske stvari“ itd.

6. FRAZA: „JAZ SEM NAD STRANKAMI“, JE SRAMOTNA ZA VSAKEGA ZAVEDNEGA MOŽA; NARAVNOST BREZVESTNA JE PA DANDANES ZA KATOLČANA.

Vsak veren in zaveden Slovenec mora dandanes biti pristaš tiste politične stranke, ki ima v svojem programu: **versko svobodo, varstvo in pospeševanje delavskih stanov, branbo slovenske narodnosti.** Izmed različnih političnih strank med goriškimi Slovenci ima edino „Slogina“ kat.-narodna stranka program, ki odgovarja tem zahtevam. Ta program si v sledečem bliže

ogledamo in ga bomo primerjali s programom liberalne stranke, tu pa tam tudi s programom socialnih demokratov. Sproti se bomo ozirali tudi na sorodne politične stranke po drugih deželah in v hrvatskem Primorju, ker bodo zastopniki krščanskih jugoslovanskih strank tudi v bodoče v državnem zboru imeli skupen klub, kakor so ga imeli do zdaj.

II.

Program kat.-nar. stranke.

1. KATERA STRANKA IMA STARE PRAVICE MED SLOVENCMI NA GORIŠKEM?

Stare pravice med nami ima „k a - t o l i š k a - n a r o d n a s t r a n k a“. Ona ima za geslo in vodilo zlate besede: „V s e z a v e r o, d o m, c e s a r j a“. Odkar se je začelo slovensko ljudstvo na Goriškem udeleževati političnega življenja, je vedno branilo:

1. s v o j o v e r o, ki jo je podedovalo od častitljivih prednikov;

2. s v o j d o m, t. j. domačo zemljo, ki so jo nam zapustili stariši in slovenski jezik, ki so ga govorili naši predniki;

3. naše ljudstvo je bilo vselej z v e s t o c e s a r j u, ki je po zgodovinski pravici vladar našemu narodu. Kdo je postal nezvest temu programu naših prednikov? Kdo je od njega odpadel? Liberalci so odpadli, ki so zatajili

vero. Socialni demokrati so odpadli, ki zametujejo vero, domovino in cesarja.

2. AL JE GESLO: „VSE ZA VERO, DOM, CESARJA“, ŠE PRIMERNO NAŠEMU ČASU?

Liberalci in socialni demokrati pravijo, da je program kat.-nar. stranke zastarel. Pravijo, da so dandanes nastale nove potrebe, ki jim ni pomagati po programu, ki brani vero, domovino in zvestobo vladarju. Zato pravijo, treba novih, modernih programov in strank. Kot nove rešilne stranke se vsiljujejo liberalci, ki so brez vere, domovine in cesarja. — A pristaši kat.-nar. stranke trdimo: Tudi dandanes je, kakor vselej, neobhodno potrebno Slovincem, da čuvajo stare svetinje: svobodo katoliške vere, slovensko domovino in zvestobo avstrijskemu cesarju.

A.

CERKVENO POLITIČNI PROGRAM.

3. ZAKAJ ČUVAMO SVOBODO VERE?

Katoliška vera, ki jo je Kristus učil, nam je luč na potu zemeljskega življenja ter nas vodi v srečno večnost.

Prepričani smo o resnici te božje vere ter nepremakljivo trdno stojimo v upanju na večno življenje. — Kat. nar. stranka ne vleče vere v politične boje, marveč k temu jo silijo nasprotniki: liberalci in socialni demokrati. Ti zanašajo svoje slepo sovraštvo zoper vero in cerkev na politično polje, a tukaj najdejo kat.-nar. stranko pripravljeno na odpor. D a n d a n e s t r e b a b o l j k o t k d a j p o p r e j š č i t i t i s v o b o d o k r š č a n s k e v e r e i n c e r k v e, k e r s o v r a ž n i k i n a p a d a j o e n o v e r s k o u s t a n o v o z a d r u g o. P r i n a s s o n a p e r i l i b o j v p r v i v r s t i n e r a z d r u Ź n o s t i s v. z a k o n a i n p r o t i k r š č a n s k e m u n a u k u v š o l i. Z a h t e v a j o r a z p o r o k o i n s v o b o d n o š o l o. A l i s o l e p r v i k o r a k i; z a d n j i c i l j l i b e r a l c e v j e, **p r i v e s t i t u d i A v s t r i j o d o f r a n c o s k i h r a z m e r.** Kat.-nar. stranka mora torej stati na braniku za svobodo vere.

4. A L I J E L I B E R A L N A S T R A N K A N A G O R I Š K E M R E S Z A V R G L A V E R O ?

Da, tako je storila! Na shodu liberalne stranke dne 24. jan. t. l. je vprašal njen voditelj dr. Treo: „Je-li pametno proti takim nasprotnikom bojevati se na podlagi politično-v e r s k e o r g a n i z a c i j e?“ Isti govornik se je na

imenovanem organizacijskem shodu strankinih zaupnikov norčeval iz pobožnosti slovenskega ljudstva. Rekel je: „(La hi) bi še velik del svojih lastnih odpustkov nam prav poceni prepustili in gotovo binam brez posebne odločne zahteve naših deželnih in državnih poslancev priznali gorak prostorček na onem svetu“. (Nar. napr. str. na Gor. stran 23.) — Kdo ne ve povrh tega, kako brezvestno napada glasilo liberalne stranke „Soča“ in „Primorec“ vero in njene ustanove, zlasti škofa in duhovščino? Liberalna stranka na Goriškem je torej brezverska in sovražnica vere.

5. ALI JE LIBERALNA STRANKA NA GORIŠKEM SPREJELA V SVOJ PROGRAM TUDI SVOBODNO ŠOLO IN RAZPOROKO?

Brezverske stranke v Avstriji, ki jih vodijo framasoni, so se lotili, da pode-rejo glavne stebre verskega življenja in krščanske bodočnosti avstrijskih narodov: **zakrament sv. zakona in versko vzgojo mladine.** Zahtevajo torej **razporoko**, t. j. da se sme veljavno sklenjen zakon zopet razdreti, in **svobodno šolo**, t. j. šolo brez krščanskega nauka in brez ozira na vsako vero. Vprašamo: Ali je tudi goriška li-

beralna stranka v družbi političnih strank, ki stavijo take protikrščanske zahteve?

Da! In dokažemo! Glede „svo-
bodne šole“ beremo v brošuri: „Na-
rodno-napredna stranka na Goriškem“
stran 33: „(Straka) zahteva svo-
bodno šolo.“ In da je to res ona
„svobodna šola“ v liberalnem smislu, je
razlagal A. Gabršček, ko je govoril k
dotični točki programa: „Zahteva
svobodne šole je v programu
vseh svobodomiselnih in na-
prednih strank“.... Naše strem-
ljenje teži za idealom, naj vsak narod
skrbi za svoja kulturna ognjišča po svoji
volji **„neodvisno od države in konfesije“**,
t. j. neodvisno od vere.

Za razporoko je glasilo goriške
liberalne stranke „Soča“ s „Primorcem“
agitirala v dolgih člankih, tako, da se
je že mnogim liberalcem grdo zdelo.

6. KAKŠNE KONČNE NAMENE IMAJO LIBERALCI?

Naši liberalci na Goriškem niso
osamljeni. Le člen so v veliki
liberalno-framasonski verigi,
ki oklepa vso Evropo. Končni cilj naših
liberalcev je pa ta, **da bi tudi pri nas
prišlo do francoskih razmer.** Saj so naši
liberalni časniki dovolj očitno kazali
svoje veselje nad početjem francoskih

framasonov ter izražali željo, da bi kmalu tudi pri nas do tega prišlo. Naši liberalci v Avstriji hočejo hoditi po isti poti, kakor oni na Francoskem. Tudi tam so pričeli s tem, da so najprej oskrunili svetost zakona ter prepodili vero iz šole. Ko se jim je s pomočjo sleparskih fraz to posrečilo, so storili nadaljni korak in izgnali cerkvene redove. Ko se jim je to posrečilo, so uveljavili to, kar imenujejo „ločitev cerkve od države“, kar pa v resnici ni drugga, nego nasilno lopovsko preganjanje cerkve. Cerkev so popolnoma oropali, župnike pregnali iz župnišč, škofo iz škofij. Vzeli so vernikom cerkve in cerkveno upravo. Tolpe vojakov in žandarjev so na povelje vlade vdirale v cerkve in silo delale duhovnikom in vernikom. Tako je tekla v cerkvah nedolžna kri vernega ljudstva. Zdaj je mnogo cerkva zaprtih, na tisoče vernikov brez duhovske pomoči, niti umirajoči ne dobe zadnje tolažbe, ker je strast ljudskih sovražnikov pregnala duhovnike iz župnij.

Take razmere pa hvalijo slovenski liberalci v svojih glasilih ter proglašajo kot svoj cilj, da se morajo tudi pri nas ustvariti podobne protiverske postavbe kakor na Francoskem. Pravijo, da je to „v e r s k a s v o b o d a“.

Tudi naši liberalci so na svojem letošnjem organizacijskem shodu izjavili,

da se bodo postavili nasproti hierarhiji, t. j. nasproti papežu in škofom kakor „zavedna vojska“. (Gl. Nar.-napr. stranka na Goriškem str. 30.)

Katoliško slovensko ljudstvo mora imeti proti takim nakanam naših liberalcev le en odgovor: „**Nikdar ne sme pri nas priti do francoskih razmer!**“ Zato pa stojmo ob volitvi vsi za kat.-nar. stranko, ki bo ščitila pravo svobodo vere in vesti!

B.

SOCIALNI PROGRAM.

7. ZAKAJ ČUVAMO „DOM“?

S to besedo je označen narodni in socialni program stranke. „Dom“ je očetna hiša, je podedovano ali kupljeno zemljišče ali druga lastnina, od katere se posestnik živi. Kat.-narodna stranka hoče vsakemu čuvati njegov dom t. j. pred vsem lastninsko pravico do tega, kar je njegovo. To treba poudarjati proti socialnim demokratom, ki zahtevajo, naj bi se posestnikom vzelo, kar je njihovo. — Kat.-narodna stranka hoče nadalje izboljšati stanje kmetov, zemljiških posestnikov, da bodo lažje ohranili svoj dom. — Mnogi pa nimajo ležečega posestva, ki bi jih živilo, marveč žive od obrti ali trgovine. Tudi interese trgov-

cev, obrtnikov in tovarniških delavcev je sprejela kat.-narodna stranka v svoj program.

Kat.-narodna stranka je prepričana, da našo skupno slovensko domovino najizdatniše čuva na ta način, ako slovenskemu kmetu, obrtniku, delavcu, trgovcu čuva njegove pravice ter pospešuje njegovo blagostanje.

a. Za kmečki stan.

Velika večina slovenskega naroda sestoji iz kmečkega ljudstva. Zato morajo slovenske ljudske stranke v prvi vrsti stati za kmečke koristi. Tako hoče delati kat.-narodna stranka po svojih zastopnikih v državnem in deželnem zboru. In da je stranki resno z obljubo, lahko vsak preudaren mož spozna iz dosedanjega strankinega delovanja. Kolikor je imela s sorodnimi strankami moči, rabila jih je vestno v prosep slovenskega kmeta. A upravičeno je upanje, da bo v novem državnem zboru, voljenem na pravičnejši podlagi, mogoče uspešneje nego doslej delati za napredek kmečkega stanu. Kršćanski jugoslovanski poslanci, ki bodo na Dunaju vzajemno postopali, imajo zlasti sledeče točke pred očmi:

Olajšati treba kmetu javna in zasebna bremena. **Zemeljita davčna preosnova** mora zvaliti večji del davkov na premožnejše sloje. — Država mora pomagati, **da se razbremene kmečki domovi od prevelikih dolgov.**

Potom modro urejene in od države podpirane organizacije je skrbeti za to, da kmetovavec po najnižji mogoči ceni dobi kmetijske potrebščine, a nasprotno svoje pridelke proda za tisto najboljšo ceno, ki je utemeljena v resničnih naravnih tržnih razmerah.

Pametna **carinska politika** mora dati ceni kmetijskih pridelkov potrebno varstvo. Kat.-narodni poslanci se bodo v družbi svojih tovarišev z vsemi močmi potegovali za to, da se po naši deželi izpeljejo potrebne ceste in železnice. Posebno pozornost je treba obračati na našo **živinorejo**, ki je zadnja leta postala boljši vir dohodkov za kmeta.

Urediti se mora **zavarovanje** proti ognju in drugim elementarnim nezgodam tako, da se **zavarovanje** izroči izključno deželam.

Vojaške postave se morajo predelati v prid kmetu: službena doba se mora znižati na dve leti; ob času velikega poljskega dela se mora kmečkim sinovom dati dopust; glede oprostitve kmečkih sinov od vojaške službe se mora

uvesti kmečkim potrebam prijaznejše postopanje.

b. Z a d e l a v s k i s t a n .

Organizacija delavskega stanu v naši deželi je še zelo zaostala. Kar pa je organizacije že izvršene, se večinoma tesno oklepa kat.-narodne stranke. Zato bo stranka pomagala delavstvu, da se organizira tudi tam, kjer se to še ni zgodilo. In s temi organizacijami bo naša politična stranka ostala v najtesnejšem stiku in sporazumljenju ter odločno zastopala njihove upravičene težnje.

D e l a v s t v o kat.-narodni stranki brez dvoma zaupa, zakaj strankin program je oni, ki so ga zasnovali slovenski kat. shodi. In ta program je s k o z i n s k o z d e m o k r a t i č e n. Kat.-narodna stranka se nikoli ni bratila z buržoazijskimi strankami, ampak le z demokratičnimi, tako zlasti s Slovensko Ljudsko Stranko na Kranjskem, ki je naši najbližja. V zvezi z istimi strankami ostane tudi v prihodnje ter bo odtod črpala moč, da bo mogla doseči resničnih koristi za kmeta, delavca in obrtnika.

8. LIBERALNA STRANKA IN KMEZJE IN DELAVCI.

Liberalci še nikoli niso bili prijatelji kmetu in delavcu, najmanj pa na

Slovenskem. Liberalne stranke so ponajveč sestavljene iz uradnikov, učiteljev, krčmarjev in od takih, ki so po njih zapeljani. Če je po deželi kje kakšen oderuh, gotovo je pristaš liberalne stranke. To vse tudi razločno povedo glasila in voditelji liberalcev. „Slovenski Narod“ v Ljubljani je pred kratkim pisal, da je liberalna stranka buržoazijska stranka, t. j. gosposka stranka. Ni še dolgo od tega, kar je isti liberalni časnik izjavljal, da je liberalna stranka zastopnica kapitala, t. j. bogatašev. Kaj čudotorej, če so voditelji goriških liberalcev tudi istega mnenja. Pred leti je izrekel dr. Tuma, da kmetu ni več pomagati, in isto je letos ponovil vpričo socialnih demokratov Gabršček, češ, da slovenskemu narodu ni iskati rešitve v kmečkem stanju. —

Seveda zdaj ob volitvah hočejo liberalci **zatajiti svoje sovraštvo do ljudstva kakor zatajujejo svoje brezverstvo**. Zdaj se delajo silno pobožne in velike prijatelje ljudstva, a to je hinavščina, ki jo vsakdo lahko otipa.

Omenimo le še, kako zagrizeno so liberalci napadali zadružne organizme, zlasti na Kranjskem, a tudi pri nas.

Vsem je še v spominu postopanje liberalcev proti „Krojaški zadrugi“.

C.

DRŽAVNOPRAVNI PROGRAM.

9. ZAKAJ ČUVAMO ZVEŠTOBO CESARJU ?

Avstrijski cesar je po zgodovinskem pravu vladar Slovincem. Naš narod je bil vselej zvest svojemu cesarju ter je to dokazal na mnogih bojiščih. — Zvestoba do vladarja je Slovincem lastna, a močna Avstrija je tudi potrebna za obstanek našega naroda. Mi smo zaklinjeni med mogočne sosedes: Lahe, Nemce in Mažare. Le če nas ščiti pravična Avstrija, mogoče nam je obstati proti premoči sovražnih sosedov. Avstrija dozda res ni bila povsem pravična slovanskim narodom, a ti imajo v naši državi pogoje, da si z združenimi močmi priboré vse politične narodne pravice. In res je po novi volivni reformi Slovanom zagotovljen odločilen vpliv na avstrijsko vlado. Tako že politična razsodnost Slovane sili, da čuvamo zvestobo Avstriji in njenemu vladarju. Tudi Slovincem velja, kar je Palacky dejal Čehom: „Ako bi Avstrije ne bilo, morali bi jo ustanoviti.“ Zvestoba vladarju je torej po pravici v programu kat.-narodne stranke.

10. V DRŽAVNO - PRAVNIH VPAŠANJIH BO KAT.-NARODNA STRANKA VEDNO STALA ZA KORISNI KMEČKEGA STANU.

V središču političnega položaja stoji **vprašanje o razmerju Avstrije do Ogerske.** Načelo kat.-narodne stranke je izraženo v kratkih besedah: Ako je mogoča **poštena pogodba**, ki zagotovi pravice in koristi Avstrije, zlasti kmetov in obrtnikov — dobro — sicer pa naj nastopi **popolna ločitev.**

11. KAT.-NARODNA STRANKA JE SZROGO NARODNA IN DEMOKRATIČNA.

Kakor doslej se hoče tudi v bodoče z vsemi močmi boriti **za popolno enakopravnost slovenskega jezika v naši državi.** Ošabnemu preziranju našega jezika v šoli, v uradu in v javnem življenju mora biti konec. Kat.-narodna stranka se bo družila s sorodnimi krščanskimi strankami iz vseh slovenskih dežel v močno vse-slovensko stranko ter bo kot taka stala na braniku za narodne pravice našega ljudstva.

12. Kat.-narodna stranka hoče pospeševati demokratični razvoj naše države zlasti s tem DA SE ČIMDALJE BOLJ RAZŠIRIJO IN UZRDIJO PRAVICE LJUDSTVA NASPOZI OBLASTI IN URADNIŠTVU.

Povzdigniti je treba pomen in moč občine, tako da se razširi občinska samouprava. Za izvrševanje prenešenega delokroga mora država občini plačati odškodnino.

Stariši morajo dobiti odločilen vpliv na šolo, ki more le na podlagi sloge in sporazumljenja med roditelji in učitelji uspešno odgojevati mladino.

13. SZALIŠČE LIBERALCEV v državno-pravnih zadevah JE LJUDSZVU SOV-RAŽNO.

Najvažnejše politično vprašanje, ki se je zadnji čas reševalo, je bil zakon o splošni in enaki volivni pravici. Slovenski liberalci v državnem zboru so igrali to žalosno ulogo, da so nasprotniki splošni in enaki volivni pravici. Oni so bili res najbolj nazadnjaška slovensha stranka.

14. KAZ.-NARODNA STRANKA JE RES SVOBODOMISELNA,

t. j. ona hoče pravo prostost, namreč prostost za vsakogar, ne pa le za nekatere, ki naj bi smeli druge tlačiti. Mi pa n o č e m o n e o m e j e n e p r o s t o s t i, ki ni nič drugega kot r a z b r z d a n o s t. **Kako so pa liberalci svobodomiselni?**

V programu narodno - napredne stranke na Goriškem str. 24 beremo: „Naša (liberalna) stranka je svobodomiselna... Nobene oblasti ne pri-

znamo, ne cerkvene neposvetne, ki bi imela zavirati ali celo zatirati razsodnost človeškega duha.“ — Kdo drugi se pa boji, da mu bo cerkvena oblast zatirala razsodnost duha, razun brezverec? Vedite, verni Slovenci, da se je liberalna stranka tako proglasila za brezversko-svobodomiselnno in to dne 24. januarja t. l. v Gorici.

Program kat.-narodne stranke ni izmišljen od ene ali druge osebe, ne to je program starega našega političnega društva „Sloge“, ki je v podrobnostih določen in odobren od treh slovenskih katoliških shodov, kjer so tisoči Slovencev manifestirali zanj ter izjavili, da je v izvršitvi tega programa blaginja in napredek slovenskega naroda.

III.

Preteklost in bodočnost.

A.

KDO JE DOSLEJ DELAL?

Liberalci vpijejo, da naša stranka n i n i č e s a r delala. Zato poglejmo najprej, kaj je storila katoliško-narodna stranka za ljudstvo, oziroma kaj se je storilo z njeno pomočjo.

V Gorici se je ustanovila **Centralna posojilnica**, ki ima namen le pomagati kmetu, ne pa si pridobivati bogatega rezervnega zaklada.

Ustanovila se je **Goriška zveza**, ki skrbi za pravilno poslovanje posojilnic in zadrug na deželi. **Z v e z a** nakupuje za svoje člane žveplo, modro galico in umetna gnojila našim kmetovalcem po najnižji ceni. Sama pri tem nima nobenega dobička.

S pomočjo naših poslancev je rešil než. zbor tudi vprašanje o d e ž e l n i d o r i š n i c i. **Dežela plačuje vsako leto v tuje kraje 120.000 K (sto in dvajset tisoč kron!) za svoje umobolne. Za denar bo odslej ostal v deželi.**

Ravno p o p r i z a d e v a n j u

k a t. - n a r o d n e s t r a n k e s e j e
rešilo silno važno vprašanje o pobiranju
užitnine. — Kaj to pomeni, povedo številke.

Do l 1905 je oddajala dežela dav-
ščino od p i v a v zakup z a s e b n i m
b o g a t a š e m. Za to je dobila 11.000
K na leto. L. 1905 je pobirala v lastni re-
žiji in dobila 87.000 K, l. 1906 pa celo
160.000 K.

Še lepši uspehi so bili pri pobira-
nju užitnine od v i n a in m e s a. Do
l. 1905 je to pobiranje dajala d r ž a v a
v zakup z a s e b n i k o m in ni dobi-
vala za to niti 400.000 K. A l. 1905 je
sprejela v l a s t n o u p r a v o in do-
bila za to 582.000 K, torej 182.000 K
več! — Še večji dobiček je imela od
tega d e ž e l a in o b č i n e. Poprej
je dobivala dežela manj ko 400.000 K
pri 100% dokladi a l. 1095 pa 582.000
K, torej 182.000 K čistega dobička! —
Istotako s o o b č i n e l. 1905 dobile od
užitnine 174.000 K več!

D r ž a v a, d e ž e l a in o b č i -
n e s o dobile l. 1905 celih 508.000 K
več ko l. 1904!

Celih 508.000 K imajo dobička dav-
koplačevalci od prizadevanja naših poslan-
cev! Celih teh 508.000 K je poprej šlo v
žepe raznih bogatašev! To so dosegli po
velikem prizadevanju poslanci naše
stranke!

Omeniti bi bilo deželne trtnice, de-

želnega hipotečnega zavoda, raznih vodnih uravnav, cest, brezobrestnih posojil, vipavske železnice. Pri vseh teh zadevah so naši poslanci krepko stali na delu in s svojim odločnim in pametnim nastopom dosegli, da se je še marsikaj dobrega storilo za deželo.

Medtem ko liberalci naši stranki očitajo nedelavnost, pa:

B.

LIBERALCI NISO NIČESAR DELALI.

Resnica je! Liberalci v celem času niso storili ničesar, oni so le skušali razdreti, kar so drugi zidali s trdom. Le pogledjmo!

Liberalni poslanci v državnem zboru so bili veliki lenuhi. Goriški liberalni poslanec je samo enkrat izpregovoril par besed. Navadno ga na Dunaju niso videli. Rajši se je zabaval v Tolminu. Ko pa je ponovno pozvan prišel na Dunaj in izpregovoril, je govoril proti splošni volivni pravici, proti pravicam slovenskega ljudstva. Tak je bil goriški liberalni poslanec! Dr. Tavčar je bil tudi redko na Dunaju. Kadar pa je prišel, je s svojim govorom sramotil slovensko ljudstvo.

Liberalci so bili tudi proti temu, da bi dežela pobirala užitnino! Liberalna „Soča“ je pso-

vala naše poslance s „sleparji“ itd., ko so se potegovali za to, da užitnino pobiraj dežela! Z vso srditostjo so se liberalci temu ustavljali. Zakaj? Zato, ker bi bili dobiček izgubili oni zakupniki, ki so bili sami bogataši in ki jim je bil na čelu slovenski liberallec. Tako delajo liberalci za ljudstvo! A njih nameni se niso posrečili. Dosegli so pa toliko, da užitnine ne pobira dežela sama, ampak država. **Če bi tudi davščino na žganje pobirala dežela, bi bil dobiček še za 100.000 K večji.** Ker pa pogodba velja za 10 let, bo dežela izgubila na dobičku ravno en milijon kron. In to so ukradli našim davkoplačevalcem slovenski liberalci!

Naj zadostujejo ti vzgledi! Ljudstvo s tem spoznava liberalce in jih bo sodilo! Dne 14. maja naj bo njih sodni dan!

C.

KDO BO DELAL V PRINODNJE?

1. Tisti, ki bo imel moč! Delala bo za ljudstvo lahko le tista stranka, ki bo dovolj močna. Poglejmo, ali bo naša stranka dovolj močna! Poslanci Katoliško-narodne stranke na Goriškem se pridružijo v prihodnjem državnem zboru slovenskim poslancem iz drugih slovenskih dežel, ki bodo istega prepričanja. Enak program z našo stranko ima Slovenska Ljudska Stranka na Kranjskem in „Kmetška zveza“ na Štajerskem.

Poslancem teh strank se pridružijo tudi naši poslanci. Že sedaj pa je gotovo, da izmed 11 slovenskih poslancev jih bo najmanj 10 Slovenske Ljudske Stranke“ in izmed 7 slovenskih poslancev na Štajerskem jih bo najmanj 6, ki bodo izvoljeni na programu „Kmetske zveze“.

Iz tega vidimo, da bo v prihodnjem državnem zboru krščanska stranka močna. In ker bodo poslanci teh strank držali skupaj, združeni povzvišenih svojih načelih, bodo imeli tudi velik vpliv in bodo veliko lažje kaj dosegli, kakor pa liberalci.

2. Kaj bodo pomenili liberalci? Slovenski liberalci v prihodnjem državnem zboru ne bodo pomenili nič! Zakaj ne? Ker ne bodo imeli moči. Izmed 24 slovenskih poslancev bode za liberalce v najboljšem slučaju pet poslancev. Kaj pa pomeni pet poslancev v državnem zboru med 516 poslanci? Prav nič! Slovenski liberalci pa tudi pri drugih Slovanih nimajo nobenega spoštovanja, ker so se v prejšnjem državnem zboru vedli preneumno. Kdo naj spoštuje poslance, ki so sami svoje rojake blatili, kakor je to storil vodja slovenskih liberalcev, dr. Tavčar, ki ga je hvalila „Soča“, zato, da je dalekoviden politik. Kdo naj spoštuje poslance, ki so se ustavljali ljudskim pravicam? Če se bodo kedaj združili liberalci drugih narodnosti z našimi, se bo

to zgodilo le tedaj, ko se bo šlo zadati udarec cerkvi in veri. Drugače se za naše liberalce ne bo menil nihče. Liberalizem je propadel povsod po Slovenskem, ali naj ga podpiramo le na Goriškem? Ne in ne! Tudi goriški Slovenci mu dne 14. maja pokažejo vrata!

Kandidatje naše stranke nam dajejo poroštvo, da bodo v državnem zboru delali v blagor in korist slovenskega ljudstva. **Kakšno poroštvo imamo od liberalnih kandidatov?** Prav nobenega! Eden, to je Štrekelj, uči cepit trte. D drugega ne zna. Ali je tak za poslanca? Ne! Drugi, Gabrijelčič, ni imel nikdar nobenega smisla za delo za ljudski blagor, ampak je velik veseljak in drugega nič. Tretji, dr. Gruntar, pa je advokat, ki se doslej tudi ni še s politiko pečal, ampak se briga le za svojo pisarno. Primeroma še kot mlad odvetnik se bo moral še vedno pečati s svojo pisarno da si bo kaj prislužil. Ker pa na Dunaju in v Tolminu ne more biti obenem, bo zanemarjal ali svojo poslansko dolžnost ali svojo pisarno. Gotovo pa je, da mu pisarna več nese, zato se bo bolj briga za njo. In kaj bodo imeli od tega volivci? Nič!

Liberalci se branijo očitanja, češ, da so proti veri, za svobodno šolo in razporoko. To je čisto na-

517
515

vadno hinavstvo! Ali niso že neštetokrat pisali, da mora pri nas priti do francoskih razmer, t. j., da bodo preganjali cerkev; ali niso vzeli v svoj program svobodne šole, ali niso v dolgih člankih v „Soči“ zagovarjali razporoko. Zakaj sedaj to taje? Zato, ker vedo, da bi teh njih namenov ljudstvo ne podpiralo.

Zato dne 14. maja tega leta vsi na krov, **vsí na volišče** za naše kandidate! Ni pa dosti, da pride vsak volit, ampak mora skrbeti, da pridejo volit naše kandidate tudi njegovi **bratje, znanci in prijatelji**. Delujte z vsemi silami za naše kandidate! **V boj za naša sveta načela! Dan 14. maja naj bo ljudski praznik!**

Na volivni listek naj zapišejo volivci iz goriške okolice:

Josip Fon,

sodni tajnik v Gorici;

volivci za sodne okraje Sežana, Komen in Ajdovščina naj zapišejo:

dr. Peter Laharnar,

deželne vlade svetnik v Černovicah;

volivci za sodne okraje Tolmin, Cerkno, Kobarid, Bovec in Kanal naj zapišejo:

dr. Anton Gregorčič,

profesor bogoslovja v Gorici.

